

OSMILETÉ GYMNÁZIUM HOŘICE

ANKETA MEZI ČESKÝMI NOVINÁŘI

ke 200. výročí narození Karla Havlíčka Borovského

Při příležitosti 200. výročí narození spisovatele a novináře Karla Havlíčka Borovského jsme se rozhodli udělat pro školní časopis TEMPUS anketu mezi předními českými novináři a zeptat se jich na pár otázek.

Myslíme si, že je důležité připomínat si Havlíčkovu odvahu a neohroženost, se kterou poukazoval na špatnosti ve společnosti, v politice i církvi. Novináři jsou označováni jako hlídací psi demokracie a v naší anketě si můžete přečíst, jestli se za ně sami považují, zda je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry a také mnoho dalšího.

Protože naše anketa probíhala ve velmi hektickém předvolebním období, velmi si vážíme času, který nám věnovali. Řada z nich nám také napsala, že považují za velmi důležité o těchto tématech mluvit právě s mladými lidmi.

Podle Karla Havlíčka Borovského se také jmenuje prestižní novinářská cena, která se uděluje každý rok autorům mimořádně společensky přínosných textů.

ERIK TABERY

novinář, šéfredaktor týdeníku Respekt

Je držitelem ceny Novinářská křepelka a v roce 2008 získal Cenu Ferdinanda Peroutky. V roce 2006 vydal knihu Vládneme, nerušit, za niž získal Cenu Toma Stopparda. Jeho další knihy jsou Hledá se prezident z roku 2008 a Opuštěná společnost, za kterou obdržel cenu Magnesia Litera.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Génius. Šetřím tím označením, ale fascinuje mě, v kolika ohledech byl moderní. Jeho představy o společnosti, vzdělání, pomoci slabším... jsou živé i dnes. Navíc odvážný člověk, který necouvl. Výjimečný člověk, který předběhl svou dobu.

Jaké vlastnosti musí mít dobrý novinář?

Já vždy říkám: zvědavost a férovost. Vše ostatní se dá naučit, ale pokud se novinář nezajímá o dění, věci kolem, nemůže být dobrý. Stejně tak, když není férový. Musí všem měřit stejně. Možná bych ještě přidal slovo otevřenost. Aby se nechal překvapovat.

Kde byste doporučil studentům hledat důvěryhodné informace?

To je těžká otázka. Rozhodně si každý může nastavit svá kritéria, ale soudil bych podle toho, jak dlouho médium funguje. Kdo ho vede, jací novináři a novinářky tvoří redakci. Jestli přiznávají chyby, protože se logicky chybuje často. Ideální je vždy zdroje kombinovat, dobré je věnovat pozornost jazyku, který je používán. Když je hodně emotivní, hysterický, byl bych opatrný. Je nutné, aby média odkazovala na zdroje svých informací.

Myslíte si, že je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Není. Satira je velmi náročná disciplína. V českých médiích je často žánr, kterému říkám "výsměch". Stále se někomu vysmíváme, abychom nemuseli sami za něco nést odpovědnost. Satira je ale něco jiného a chybí nám.

MARTIN FENDRYCH

novinář, spisovatel a bývalý politik, komentátor Aktuálně.cz

Po roce 1989 působil jako náměstek ministra vnitra Jana Rumla. Poté byl redaktorem týdeníku Respekt a krátce zastával i funkci šéfredaktora. V současné době je komentátorem Aktuálně.cz. Vydal několik knih (Slib, že mě zabiješ nebo deník Jako pták na drátě).

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Jehly, špičky, sochory a kůly stesal, skoval, zostřil, sebral, kvůli vojně s hloupostí a zlobou místo šavel Borovský Havel...

Kde byste doporučil studentům hledat důvěryhodné informace?

Především a nejdřív ve svém okolí: ptát se, neustále se ptát, hledat důvěryhodné učitele (já měl profesora Milana Machovce a profesora Jana Hellera, ale i další, které lidé neznají). Dál v médiích, která ověřují zdroje, která nemanipulují, a samozřejmě v zahraničních zdrojích a médiích.

Myslíte si, že je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Politická satira se značně vytratila, mně velmi chybí. Psával jsem léta do časopisu Týden Periskopy s ilustracemi Martina Velíška. Dnes o to není zájem, zřejmě vnímáme jako satiru běžné dění...

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacími psy demokracie?

Dobrá média vždy hlídají mocné, ty viditelné i ty méně patrné. Základem svobodné a demokratické společnosti je občanská společnost, svobodná, kritická média a neziskové organizace...

TEREZIE KASLOVÁ

novinářka, vnučka Ferdinanda Peroutky (spisovatel a novinář, jeden z nejvýznamnějších představitelů české poválečné demokratické žurnalistiky, pozn. red.), místopředsedkyně Společnosti Ferdinanda Peroutky

Působila jako novinářka v Lidových novinách a později jako tisková mluvčí pražského magistrátu. Podílela se na založení Ceny Ferdinanda Peroutky, jejímž smyslem je zvýšení prestiže novinářské a publicistické práce a profese.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Zakladatel české žurnalistiky, satiry a literární kritiky. První český novinář, který byl za svou práci pronásledován.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry? Politická satira v médiích není můj nejoblíbenější styl. Přesto tuším, že ji v klasických médiích příliš není. V dnešní době se zřejmě více objevuje na internetu, YouTube nebo se tomuto žánru věnují někteří komici ve svých stand-up vystoupeních.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacími psy demokracie?

Samozřejmě, že toto stále platí, jiná otázka je, zda jimi skutečně jsou.

Co je na práci novináře nejtěžší?

Vytrvat, nebát se psát pravdu a nemít strach – ať již z jakési autocenzury či z obav o místo.

Novináři to dnes nemají lehké. Tištěná média ztrácejí své čtenáře i inzerenty a prohrávají svůj boj s elektronickými. Vydavatelské domy tedy šetří, aby přežily. Kvůli snižování nákladů redukuje stavy. Novináři, kteří zůstávají, mají více práce a nemají čas jít do hloubky. Zpravodajské i komentátorské sekce jsou často obsazovány nezkušenými a nekvalifikovanými redaktory a moderátory. Kvalita přestává být požadována, neboť není výnosná. Investigativní žurnalistika v pravém smyslu se vytrácí. Majitelé médií zjišťují, že zpravodajská oddělení nevydělávají nebo dokonce prodělávají – na rozdíl od těch, která nabízejí divákům či čtenářům zábavu – tzv. „infotainment“. V zoufalství z klesajících nákladů, čtenosti a sledovanosti tedy poskytují lidem zprávy... i zábavu. Věří, že svět zábavy je cesta, jak si udržet čtenáře a posluchače. V tom je nebezpečí, kterému dnes čelí nejen rozhlasové a televizní zpravodajství veřejné služby, ale i mnohá tištěná a internetová média. A tedy i novináři samotní.

Ferdinand Peroutka v roce 1946 napsal: „*Jakou oporu může mít nestranický novinář v tomto světě stranických mocností? Zdá se, že jedinou: víru v pravdu... Novinář je povinen nebát se říkat pravdu. Tuto věc je možno prohrát, ale není slušno ji opustit.*“

Máte nějaký novinářský vzor?

Již dlouhou dobu v médiích nepracuji, ale vždy pro mě byla vzorem britská žurnalistika. A také můj dědeček, Ferdinand Peroutka.

MARTIN ŘEZNÍČEK

novinář, reportér a zpravodaj České televize

Od roku 2018 moderuje hlavní zpravodajskou relaci ČT Události a Události, komentáře. Pracoval v Praze a v Londýně v české redakci BBC. V roce 2006 se stal členem zahraniční redakce ČT, kterou později vedl. Jako zahraniční redaktor byl vyslán do USA, kde působil mezi lety 2013-2017. Minulý rok vydal vlastní knihu Rozpojené státy.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Novinář, který prozřel po návratu z Ruska a nebál se to přiznat, s osudem, který by mnozí současní novináři „nedali“.

U evropských veřejnoprávních médií, u nezávislých médií, která měří všem stejně a nepodsouvají vám svou zkreslenou agendu.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacími psy demokracie?

Platí, ale jen u těch, která dokážou zaštekát, když je potřeba, a neschovávají se do boudy, když začne pršet.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Vidím dostatek kvalitní politické novinařiny i mezi některými soukromými médii, ale satiry moc ne. Je to škoda, protože má u nás tradici a český humor poskytuje výborný základ.

JANA KLÍMOVÁ

**investigativní novinářka, zástupkyně šéfredaktora
Hospodářských novin**

Působila v MF Dnes, Českém rozhlase a týdeníku Respekt. Je držitelkou Ceny Karla Havlíčka Borovského a Ceny Ferdinanda Peroutky.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Neskutečně odvážný, vytrvalý a vtipný muž s rozhledem, který musel tehdejšími mocnými lézt strašně na nervy.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Není. Nejlepší v posledních letech byla Kancelář Blaník na Stream.cz, to ale skončilo. Nyní tento žánr naplňuje Jindřich Šídlo ze Seznam Zprávy, tak trochu Luděk Staněk a Miloš Čermák na Mall.TV, Miloš Čermák nově i v ČT v pořadu 168 hodin.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacím psy demokracie?

Ano, platí. I když asi ne pro všechny, ale to, že i taková média vycházejí, je právě známka demokracie a neoddělitelné svobody slova.

Kde byste doporučila studentům hledat důvěryhodné informace?

Všude, kde lze najít zdroj informací a dohledat o koho se jedná. Například seriózní média mají na svých stránkách zveřejněný i etický kodex novináře a samozřejmě je se pod článek nebo reportáž podepsat. Říct striktně tohle čtete a tohle ne, to by podle mě nebylo správné!

Všichni dnes čerpáme spoustu informací třeba i přes sociální sítě a je naší zodpovědností přemýšlet, jestli je zpráva nebo komentář, který nám někdo předkládá, ověřitelný i na základě dále dohledatelných faktů či z dalších zdrojů.

JAN POKORNÝ

novinář, rozhlasový redaktor a televizní moderátor, ředitel Zpravodajství Českého rozhlasu

Pracoval v České televizi a Českém rozhlase Radiožurnálu. V roce 2010 byl zpravodajem ČR Radiožurnálu v Paříži. Od roku 2016 je také moderátorem pořadu Souvislosti Jana Pokorného v České televizi. Obdržel také Cenu Karla Havlíčka Borovského za novinářskou a publicistickou práci.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Dnes hlavně to, že jsem v roce 2002 obdržel Cenu Karla Havlíčka Borovského „za výrazný přínos ke kultivaci české politické a mediální scény“. Po těch dvaceti letech si říkám, že jsem se měl přeci jenom mnohem víc snažit.

Jakou nejbizarnější novinářskou kachnu jste kdy četl?

Myslím, že doba novinářských kachen byla ta příjemnější pro žurnalistickou profesi. Dnes se těm tehdejšími kachnám říká hoaxy, fake news - a věnují se jim specializovaná média. Co je ale horší, že je lidé bezelstně čtou, že privátní firmy si v nich zadávají reklamu a tím svým způsobem legitimizují jejich divnou práci.

Kde byste doporučil studentům hledat důvěryhodné informace?

Těžká otázka. V médiích veřejné služby, která mají vysoké novinářské standardy, kodexy, ale samozřejmě i v soukromých médiích, ale ne v těch, která své materiály nepodepisují, nezdrojují, neověřují. A určitě ne na sociálních sítích.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Ne, politické satiry je mrzutě málo. Hlavně v médiích veřejné služby, která by v tomto žánru měla být mistrem. To je náš velký dluh.

JANA CIGLEROVÁ

novinářka

Působila jako zpravodajka Lidových novin ve Velké Británii, psala pro The Observer a Evening Standard. Založila diskuzní pořad Tah dámou na ČT, který se zajímá o témata žen. Tam také točí dokumenty Třináctá komnata. Vedla také časopis Elle a založila přílohu ONA DNES v Mladé Frontě. Nyní působí v USA jako zahraniční zpravodajka Deníku N.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Vybaví se mi školní dny, kdy jsme se o něm učili jako o zakladateli české žurnalistiky. V každodenní novinářské práci je mi blízký tím, že psal ze zahraničí a dneska bychom mu tedy nejspíš říkali zahraniční zpravodaj, což je moje práce. Byl to každopádně mistr slova.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Mám srovnání s USA, takže z tohoto pohledu naprosto není, chybí nám tu zcela formát late night show. Baví mě satirické momentky v pořadu 168 hodin, líbí se mi Jízlivá poznámka Filipa Titlbacha na konci každého jeho podcastu Studio N, býval dobrý Jan Kraus, ale už ho dloouho nesleduji, a tak vlastně dál nevím, koho bych si vybavila.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacím psy demokracie?

Naprosto. Projevuje se to přesně v těch těžkých chvílích, kdy jsou u vlády lídři s autokratickými sklony, což je nyní v Česku a za minulého prezidenta bylo v USA. Jak důležití jsou novináři, to poznáte podle toho, jak moc se na ně útočí. V Rusku či Bělorusku jsou demokratičtí novináři hrdinové, v mnoha dalších zemích taky, na Slovensku jednoho kvůli investigaci nedávno zabili i s jeho snoubenkou. Tlaky na novináře se ale projevují i v mírnější podobě než rovnou vraždění, a v Česku tomu není jinak. Těch málo skutečně svobodných a demokratických redakcí je třeba silně podporovat.

Co je na práci novináře nejtěžší?

Přepisovat rozhovory. Ne, vážně, to je opravdu jedna z nejneoblíbenějších činností novinářů. Ale nejtěžší je podle mě zůstat tváří v tvář silným příběhům otevřený, nevyhořelý, poctivý a zvědavý. Protože bez toho to nejde, ale s tím je to dlouhodobě vyčerpávající.

Máte nějaký novinářský vzor?

Mnoho. V Česku si velmi vážím dlouhodobé práce Silvie Lauder, nedám dopustit na Apolenu Rychlíkovou za to, jak čeří vody, otevírá témata a vyvolává pobouření, a Petru Procházkovou za nebojácnost jít do terénu, byť je sebenebezpečnější. Obdivuju psaní Petra Koubského, Petra Třešňáka i Kamila Fily a neúnavnost Jany Ustohalové v poukazování na chudobu. Moc pěkně o Americe píše Daniel Anýž, baví mě mladé novinářky Eva Soukeníková a Jolana Humpálová. Ze zahraničních novinářek se nemůžu nabažit textů Anne Applebaum a chtěla bych umět formulovat názory s vitalitou a přesností Any Navarro.

DANIELA DRTINOVÁ

novinářka, moderátorka a právnička, spoluzakladatelka internetové televize DDTV

V letech 1993-2014 pracovala v České televizi. Byla parlamentní zpravodajkou a později zde moderovala Události, komentáře a Interview ČT24. V roce 2014 založila spolu s Martinem Veselovským internetovou televizi DDTV. Je držitelkou Ceny Karla Havlíčka Borovského.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Když se řekne Karel Havlíček Borovský, vybaví se mi slova jako 'velikán' a 'Brixen'. Tedy velká postava české novinářiny, její zakladatel, který byl kvůli svým veřejným aktivitám držen ve vyhnanství. I když jemu samotnému by se tedy nejspíš takové hodnocení nelíbilo, protože proti oslavování a kultům celý život bojoval. A taky se mi vybaví prestižní novinářské ocenění - Cena K. H. Borovského, jejíž držitelkou též jsem, což si velmi považuji.

Jaké vlastnosti musí mít dobrý novinář?

Dobrý novinář musí být zvědavý, odvážný, psychicky odolný, neúplatný a musí disponovat kritickým myšlením. To ho ale nesmí svazovat, myšlení musí být kritické, ale zároveň otevřené.

Jakou nejbizarnější novinářskou kachnu jste kdy četla?

Bohužel současnost je taková, že novinářských kachen je tolik, že nelze vybrat jednu - tu největší. Žijeme ve světě 'relativizace a zpochybňování'. A 'kachny' díky rychlosti sociálních sítí létají tak rychle, že ani novináři a vůbec lidé se silným kritickým myšlením a rozlišováním, je nestačí 'střílet', tedy vyvracet.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Ano, politické satiry je bohužel v českých médiích dostatek. Stačí se jen podívat na předvolební vysílání DDTV. Jen o tom přívlastku 'kvalitní' by se dalo pochybovat...

DAVID KLIMĚŠ

novinář, politický komentátor a vysokoškolský pedagog na UK

V minulosti komentoval politiku a ekonomiku v deníku E15, Hospodářských novinách a týdeníku Ekonom. Od roku 2014 komentuje pro Aktuálně.cz a ČRo Plus. Na Univerzitě Karlově vyučuje komunikaci, komentář a ekonomiku. Je držitelem Ceny Karla Havlíčka Borovského.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Velká odvaha a perfektní schopnost se vyjádřit ve zkratce. Těžko ještě někdo něco napíše lepšího proti cenzuře, než je Havlíčkovo: „Tak jako všichni lidé proto svázaní choditi nemají, protože někteří ke krádeži rukou svých zneužívají, tak se nesmí svoboda tisku zameziti, protože jí někteří zneužívají.“

Jaké vlastnosti musí mít dobrý novinář?

To nevím, určitě se počítá odvaha, vzdělání a schopnost vyjadřování. Ale dnes je možná nejdůležitější soudnost a cit pro relevanci jednotlivých názorů.

Kde byste doporučil studentům hledat důvěryhodné informace?

Ještě nedávno bych bez váhání odvětil: kvalitní média. Ale mám pocit, že se značným rozpadem veřejné debaty si každý musí udělat seznam svých zdrojů, a to nejen masmediálních, kterým důvěřuje a které ho dobře orientují ve světě.

Myslíte si, že je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Satiry je podle mě v médiích možná až příliš. Ale možná jen nerozumím vtipu.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacími psy demokracie?

Ano. Média ztratila schopnost oslovovat velká publika, ale pořád jsou ještě schopna nastolit určité téma, se kterým se establishment musí vypořádat.

JIŘÍ PEHE

český politolog, spisovatel a politický komentátor, ředitel New York University in Prague

V roce 1981 emigroval do USA, psal např. do The New York Times. Později pracoval pro Rádio Svobodná Evropa v Mnichově. V letech 1997 až 1999 byl ředitelem Politického odboru Kanceláře prezidenta republiky Václava Havla. V současné době pravidelně přispívá do Deníku N a Českého rozhlasu. Napsal také čtyři romány.

Co se Vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Rebel, buřič, aktivista--průkopník angažovaného novinářství a české národní věci.

Jakou nejbizarnější novinářskou kachnu jste kdy četl?

Úvahy, že teroristické útoky z 11. září 2001 na Světové obchodní centrum v New Yorku a Pentagon ve Washingtonu naplánovala a provedla samotná americká vláda, aby si otevřela dveře k válce na Středním východě. A pak také konspirační teorie o tom, že američtí astronauti ve skutečnosti nepřistáli na Měsíci, a celá věc byla zinscenována ve filmovém studiu.

Kde byste doporučil studentům hledat důvěryhodné informace?

V médiích, která mají pověst seriózních, což jsou u nás zejména veřejnoprávní média a některé tiskoviny. Otázka ovšem nestojí jen "kde" hledat takové informace, ale také jak je hledat. Důležité je vždy porovnávání informací z různých zdrojů a hledání kontextu.

Je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Mohlo by jí být víc. Coby člověk, který žil dlouho v USA a Německu, postrádám podobné množství kvalitní satiry (třeba i ve veřejnoprávních médiích), jako v obou zmíněných zemích. Satirou lze často vypovědět o politických poměrech více než v podobě seriózních analýz.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacími psy demokracie?

Některá, ta seriózní, ano, ale vyžaduje to od nich velké nasazení. U nás postrádám v tomto ohledu zejména kvalitní investigativní žurnalistiku, která by po důležitých kauzách nejen "šla", ale také by svoje vyšetřování dotahovala až do konce. Jinak se ovšem celá řada médií, zejména internetových, stává spíše problémem demokracie než jejím hlídacím psem.

ELIŠKA HRADILKOVÁ BÁRTOVÁ

investigativní reportérka

Postupně působila v týdeníku Respekt, Aktuálně.cz, MF Dnes a v HlídacíPes.org. Je autorka unikátních vizualizací, které rozkrývají pozadí kontaktů vlivných lidí. Založila a vedla Centrum nezávislé investigace. Je držitelkou národní ceny Evropské unie „Journalist Award For Diversity Against Discrimination“.

Co se vám vybaví, když se řekne Karel Havlíček Borovský?

Havel ☺ Muž, který už od mládí vnímal, co je správné a dokázal za tím jít a bojovat za své názory. Dokázal briskně popsat neduhy tehdejšího světa a ukázat na slabiny. Odhodlaný, odvážný, kritický, chytře satirický. Smutný závěr života, těžce snášené vyhnanství v Brixenu, nemoc, zákaz činnosti, opuštění...

Jaké vlastnosti musí mít dobrý novinář?

Pokora, empatie, zvědavost, odvaha.

Kde byste doporučila studentům hledat důvěryhodné informace?

Záleží na tom kde. V Čechách je nejlepší vyhledat si přehled dezinformačních webů a těm se vyhnout. Nezávislé zpravodajství ani publicistiku nemohou podle mého názoru přinášet ani noviny, které spadají do mediálního domu Mafra vlastněné premiérem a šéfem ANO Andrejem Babišem. Střet zájmů v tomhle případě zkrátka nelze nikdy eliminovat, a tudíž není možné zaručit nezávislost jimi poskytovaných informací.

V zahraničí je řada spolehlivých médií, kterým lze důvěřovat Vyplatí se je číst i českému zvědavému studentovi – lze se tak naučit jiný styl psaní. Např. The Guardian, NYT, Die Welt, The Economist, ProPublica, apod.

V současné době lze ale nalézat zajímavé informace i prostřednictvím sociálních sítí, kde lze nalézt kontakty z celého světa, které jsou schopné popsat tamní situaci nejlépe, protože v ní žijí. Důvěryhodnost se v tomto případě hůře prověřuje, ale lze to například dohledáním relevantních informací o daném člověku, nebo také z přehledu lidí, kteří jej sledují (zda jde o důvěryhodné osoby, či nikoliv).

Myslíte si, že je v českých médiích dostatek kvalitní politické satiry?

Vůbec! Je jí naprostý nedostatek. Jedině snad šťastné pondělí Jindřicha Šídla, nebo fotoglosy Ludvíka Hradilka (pardon, ale je to tak ☺). Osobně jsem ráda, že v Deníku N také vychází satirické kresby, které se objevují na titulce tištěného vydání. Obecně ale trefná psaná satira zkrátka chybí.

Myslíte si, že pořád platí, že média jsou hlídacím psy demokracie?

Doufám, že ano. Naším posláním je sledovat, co se kolem nás děje, jak rozhodují politici, co se chystá, nebo analyzovat, co se událo, a zda to bylo podle pravidel. Podle mého názoru by měla média tuto roli plnit, v případě, že jsou ale vlastněny aktivními politiky, pak se tato role zcela ztrácí.

Jehly, špičky, sochory a kůly

stesal, skoval, zostřil, sebral

kvůli vojně s hloupostí a zlobou místo šavel

Borovský Havel.

Karel Havlíček Borovský, Epigramy